

ชื่อวิทยานิพนธ์ : วิเคราะห์แนวคิดเรื่องธาตุในพุทธปรัชญาเถรวาท

ผู้วิจัย : พระจางรงค์ อาจารย์สุโณ (ชูศรี)

ปริญญา : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ปรัชญา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระศรีคัมภีรญาณ, รศ.ดร.

ป.ธ.๙., ศษ.บ., พธ.ม., Ph.D (Pali & Buddhist Studies)

: พระมหากฤษณะ ตรุโณ, ผศ.ดร.

ป.ธ.๓., พธ.บ., พธ.ม.(ปรัชญา), Ph.D.(Phil.)

: ศาสตราจารย์พิเศษอดิศักดิ์ ทองบุญ

ป.ธ.๗., พธ.บ., M.A. (In Indian Phil & Religion)

วันสำเร็จการศึกษา : ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๖.

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ อย่าง คือ (๑) เพื่อศึกษาความหมายและความสำคัญของธาตุ (๒) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องธาตุในพุทธปรัชญาเถรวาท และ (๓) เพื่อวิเคราะห์ฐานะและความสำคัญของธาตุในพุทธปรัชญาเถรวาท การศึกษาวิจัยเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพจากเอกสารต่างๆ ทั้งข้อมูลปฐมภูมิในพระไตรปิฎก ตำรา เอกสาร และสื่อต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ธาตุมีความหมายและความสำคัญอย่างหลากหลาย มีความหมายว่า “ธาตุ” เป็นเอกรูปเชิงสสาร(รูป) เอกรูปเชิงจิต(นาม) และทวิรูปคือสสาร(รูป) กับจิต (นาม) และธาตุเป็นมูลเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดโลก จักรวาล เอกภพและสิ่งที่มีชีวิตต่างๆ เช่น มนุษย์ สัตว์และพืช

การศึกษาเรื่องธาตุในพุทธปรัชญาเถรวาทพบว่า ธาตุเป็นพื้นฐานสำคัญต่อสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ธาตุเป็นความจริงได้ทั้งรูปธรรมและนามธรรม เป็นความจริงได้ทั้งจิตและสสาร ธาตุเป็นสัมพันธ์ภาพดั้งเดิมของมนุษย์ที่มนุษย์มีต่อกัน เมื่อเข้าใจปรากฏการณ์ของธาตุทั้งภายนอกและภายใน จะทำให้มีมุมมองต่อโลกและชีวิตว่าสิ่งทั้งหลายล้วนต้องอิงอาศัยกัน (ปฏิจจสมุปบาท) ธาตุในพุทธปรัชญาเถรวาทมีความสอดคล้องบางประการกับแนวคิดทางด้านวิทยาศาสตร์ และธาตุในพุทธปรัชญาเถรวาทมีคุณค่าใน ๒ ระดับคือคุณค่าแท้และคุณค่าเทียม